

na deuotio. sancta cogitatio et recta in-
 tētio. His quatuor exercitijs homo de-
 uotus totā vitā suā prīnuat. Opaf em̄
 bona si p̄r fīdo opari non poterit qua-
 cūq; occasione impeditus deuotionez
 suam meditando accendat. que duo si
 ad manus non habent. vel q; torper in
 actione exteriori vel q; languet in affe-
 ctione interiori saltem dñm cogitet
 qd nulli difficile est. q; hoc plane sub-
 iacer nosire voluntati. Unde in deutro-
 nomio d; . Caue ne vnq; obliuiscaris
 domini dei tui. Et thobie Omni tem-
 pore in mente habeto deum Et ideo ad
 cogitandum deum semp ex p̄cepto
 legis vrgemur vt p̄missus est. licet ad
 meditandum ipsum deuote qd est gra-
 tie nō obligemur Si dō idipm nobis
 subtrahit vt experiamur qd ait dñs.
 sine me nihil potestis facere temetip-
 sum intra temetipm merire et sic cū a-
 postolo. Non q̄ sufficientes simus ali-
 quid cogitare a nobis tanq; a nobis.
 sed sufficientia nostra ex deo est sed et
 eandē miseriam p̄ intentionē diriga-
 gamus in deū et humiliantes nosmet-
 ipsos dicamus. Oīa opa nostra opa-
 tus es domine in nobis vt hmōi gra-
 tia reformet in nobis. Gratia ḡ diuini
 suffragante sublimiora opemur. si
 vero minuit opemur mediocria. si aut
 oīno extinguit opemur infima nō tor-
 pentes sed ambulantes et p̄seuerātes
 in p̄ceptis et mandatis vt salutez eter-
 nam ab ip̄o p̄sequi mereamur. Nam
 ip̄e dr. Qui p̄seuerauerit vsq; in finez
 hic saluus erit Et in apocalipsi. Esto
 fidelis vsq; ad mortem et dabo tibi co-
 ronā vite. Sic ḡ patet de p̄seuerantia
 habemus itaq; de virtutib; . Nunc put
 dignatus est dñs donare explanatum
 qd p̄inet ad proficientes. quorum sta-
 tus vt p̄missum est supra in secundo li-
 bro consistit in virtutum operatione

Sequitur tertia distinctio
 secundi libri. Filius

Distinquā infor-
 matus sum de virtutib; quor-
 um obseruancia secūdo lo-
 co p̄inet ad p̄ficientes. nūc de tercio
 in quo dependet status eorundem p̄fi-
 cientium a te. **P**ater cupio edoceri.

Ca. I. Pater. **B**

Sire debet
 fili q̄ tercius gradus
 in quo p̄sistit p̄ficien-
 tium status put sup̄i-
 us dictū est pender in
 temptationum p̄pensione. nam quisq;
 religiosus cum relictis virtutib; cepit re-
 ligiose viuere ac in bonis operib; se ex-
 exercere atq; in illis p̄ficere. talis inq;
 diuersas temptationum tribulationes
 incipit tolerare. q; spūs malignus in-
 uidens saluti hūane cū aliq̄ue p̄p̄er-
 rit virtuose ac religiose viuere. statim mul-
 tiforimes tēptationū laqueos in cor il-
 lius immittere solet. vt eū a via salu-
 tis possit reuocare et ad pristinā et vitio-
 sam vitā ac maculosam p̄uerrere et p̄-
 p̄sequens ad p̄ditionē eternā p̄ducat
 re. s; quilibet religiosus et in vita virtu-
 osa p̄ficiens d; tēptatōib; et suggestio-
 nib; demonū viriliter resistere ne con-
 tingat eum tm̄ malum incurrere
Et primo notandum q̄ temptatio et
 omne peccatum inchoat et implet tri-
 bus modis videlicet suggestione. re-
 lectatione. et p̄sensu. Suggestio quip-
 pe fit p̄ diabolū. Delectatio per carnē
Consensus per spiritum. **N**ecessaria
 est ergo magna discretio vt inter sug-
 gestionem et delectationem atq; con-
 sensum iudex sui animus p̄sidentat.
 cum enim malignus spiritus peccatus
 suggerit in mente. si nulla delectatio

Liber II. Dist. III. Ca. I.

peccati sequatur peccatū omnino non est. cum vero caro ceperit delectari. tūc peccatū incipit nasci. si autē ex deliberatione p̄senserit tunc peccatum cognoscit p̄fici. In suggestione igit̄ peccati semen est. in delectatōe fit nutrimentum. in p̄sensu p̄fectio. et sepe p̄tingit in hoc q̄ malignus sp̄s seminat in cogitatōe. caro in delectatōe trahit. nec t̄n anima eidē delectationi p̄sentiat. et cum caro delectari sine animo nequeat. ipse t̄n aīmus carnis voluptatibus reluctans in delectatōe carnali aliquādo ligat̄ inuitus vt ei ex rōe p̄radicat ne p̄sentiat. et t̄n delectatione ligatus fit. sed ligatū se vehementer ingemiscat. **U**n̄ et ille celestis exercitus p̄cipuus miles etiā gemebat dicēs. **V**ideo aliā legē in membris meis repugnantē legē in membris mee. ecce homo est vt ira dixerim captiuus et liber. liber ex iusticia quam diligit. captiuus ex delectatōe quam portat inuitus. q̄ sunt nonnulli qui inuisu vel in alijs occasionib̄ in tanto affectōem seu delectatōnem carnalē sentiunt in corde ac etiā in corpore per illicitos motus trillanē. sed t̄n etiam inordinatis motib̄ tam cordis q̄ corporis viriliter resistunt. h̄i propter h̄mōi passiones non solum non incurunt p̄ctm̄. sed meritū sibi acquirunt. **N**am sciendū q̄ in ynoquoq̄ nostruz nihil aliud nunc agit̄ cum ad peccatuz quisq̄ dilabit̄ q̄ tūc actum est in illis trib̄. serpente. muliere. et viro. **N**ā primo fit suggestio siue per cogitatōem siue per sensus corporis vel videndo vel t̄gendo vel audiendo vel gustando vel olfaciendo. que suggestio cū facta fuerit si cupiditas nostra nō moueat̄ ad peccandū excludit̄ serpentis astutia. Si autem mota fuerit quasi iam mulieri. alis perna sum erit. sed aliquando ratō viriliter etiam p̄moram refrenat cupi-

ditatem atq̄ compescit. quod cum fit non labimur in peccatum. sed cum aliquid tanta lucretiōe coronamur. **S**i autem ratio p̄sentiat et quod libido p̄mouerit faciendum esse decernat ab omni vita beata. tanq̄ de paradiso expellit̄ homo. iam enim peccatum imputatur etiam si non subsequat̄ factum. quādo rea tenet̄ in consensu p̄scientia. **U**nde resistendus est in principio suggestioni dyabolice cum adhuc mollis est. ne p̄ualeat ac roboreretur. **D**e hoc beatus gregorius. xxxij. morali. exponens illud dictum de belxmoth. stringit̄ caudaz suam quasi cedrum. sic prima quippe serpentis suggestio tenera et mollis est. et facilliter virtutis pede conterenda. sed si hęc inualescere negligenter admittitur. ei ad cor aditus licenter p̄beēt. tanta se virtute exaggetat. vt captam mentem deprimens vsq̄ ad intolerabile robur excrescat. **C**audam itaq̄ quasi cedrum stringeret̄. quia semel eius recepta temptatio in corde in cunctis que subsequenter intulerit quasi ex iure dominatur. **H**uius ergo belxmoth caput herba est cauda cedrus. q̄ ex prima quidez suggestionē blandiens cernit̄. sed p̄vsuz vehementer inualescens succrescente temptationis sine roborat̄. superabile namq̄ omne quod initio suggerit̄ sed inde sequit̄ qd̄ vinci vix possit. prius enim quasi p̄sulens ad animū loquitur blanda. sed cū semen delectationis infixit̄ violentra postea p̄suetudine pene insolubili innodat̄. **U**n̄ et bene caudā stringere d̄. dente em̄ vulnerat. cauda ligat̄. q̄ prima suggestionē percutit̄ et percussam mentē ne euadere valeat in ualescente sine temptationis astringit̄. **Q**uia enim p̄ctm̄ trib̄ modis admittitur cum videlicet et serpentis suggestionē. carnis delectatione. sp̄s cōsensu

perpetrat. beemoth iste prius illicita
suggerens linguā exercit. post ad dele-
ctationē ptrahens dentē figit. ad extre-
mū vō p p̄sensionēz possidens caudā
stringit. Hinc est q̄ nōnulli peccata lō-
govsu p̄perrata in semetip̄s ip̄i rep̄e-
hendūt atq̄ hec ex iudicio fugiūt. sed
vitare opere nec decertantes possunt.
q̄ dū beemoth istius caput non p̄terit
plerūq̄ cauda ⁊ nolentes ligant. qui
p̄tra eos cedri more induruit. q̄ a blā-
dā voluptate exordij vsq̄ ad violentiā
retentionis excreuit. Dicat ergo strin-
git caudā suāz quasi cedrum. vt tanto
quisquisq̄z initia temptationis fuger-
re. quāto finē eius intelligit citius sol-
ui non posse. hxc greg. **E** Morandū
etiā q̄ impetus diaboli in principio val-
de est ad tolerandūz grauius. si vō sta-
tim ei viriliter resistat efficiē debilis.
⁊ quanto plus p̄resistentiā repellitur.
tanto magis eius vires debilitant. de
hoc crisosto. sic d̄r. In primis grauis ē
impetus diaboli ⁊ intolerabilis. quez
si quis forti aīo sustinuerit. eū in secūdo
inueniet infirmiozem. quāto em̄ plus
p̄cussus fuerit. tanto magis frigescit ⁊
deficit. hxc crisosto. **V**igilandum itaq̄
est p̄tra antiquū hostem ⁊ cū omni stu-
dio eius p̄rauis suggestiōibz resisten-
dū. q̄ sicut p̄tra p̄sentientes est fortis
vt leo. ita contra resistētes est debilis
vt formica. Quod beatus greg. v. mo-
ral. tangit sic dicens. Omne p̄ctm̄ ho-
stis antiquus suadet sed nos eius suāsi-
omibz p̄sentiedo p̄perramus. āriquis
em̄ hostis nos ad culpam sine nostrā vo-
lūtate nō rapit. q̄ ille qd̄ male nobis
suggerit nos seq̄ndo ex volūtate p̄pria
īplemimus. Si em̄ prime suggestiōi
maligni sp̄s nō resistit. rep̄ete totus
ad interna cordis dū non sentit illabi-
tur. Antiquus em̄ hostis sicut p̄tra p̄sen-
tientes fortis est. ita cōtra resistentes

debilis. Si em̄ eius suggestiōibz assen-
sus p̄rebet. quasi leo rolerari nequaquā
p̄t. Si aut̄ ei resistit. q̄si formica a tre-
rit. alijs q̄ leo. alijs formica. q̄ crude-
litate illius carnales vix rolerant. spi-
ritales vō illius firmitatem virtutis
pede calcant. **F**acile quippe inimico re-
sistit. si non ei vel in multis lapsibz vel
in vno diu p̄sentiat. Si vero eius suā-
sionibz aza subesse p̄suerit. quanto se-
ei crebrius subijcit. tanto eū sibi venci-
rabilem facit. vt ei reluctari non valeat.
q̄ nimirum malignus aduersarius
contra hanc ex p̄raua consuetudine ve-
niam quasi more gigantis pugnat.
De hoc etiam ysidorus sic dicit. Qui
em̄ suggestiones diaboli non recepe-
rit. in eius insidias minime trāsit. **T**ā-
facile in p̄sequenti ope repellit. si p̄-
ma oblectamenta ip̄ius respiciunt. dia-
bolus em̄ est serpens lubricus. cuius si
capiti id est prime suggestiōi nō resi-
stis. totus in interna labit. **E**xpratio-
nū diabolicaz initia fragilia sunt. que
si non cauent sed p̄sum in p̄suetudi-
nem transeunt. in nouissimis fortiter
p̄ualescūt. ita vt aut nūq̄ aut cū d̄stū-
cultate vincant. hxc ysidorus. **M**orandum
etiam q̄ duplex est in nobis
bis principiū moriū operans p̄ctm̄.
vñ qd̄ operat̄ in nobis nolentibz. i.
primus motus fomitis. quem quidaz
doctor appellat p̄cupiscentiam siue de-
siderium siue languorē nature. ⁊ licet
ille motus operet̄ peccatum in nobis
stimulando. ⁊ nos non operemur con-
sentiendo. nos tamen etiam illud vici-
mur opari licet nolentes. ex eo q̄ ille
fomes aliquo incipit. primus motus cō-
cupiscentie est languor nature nō
aliene. hxc aut̄ iniquitas non est culpe
p̄sonalis sed p̄ne nostre nobis origi-
naliter inflite. **S**ecūdo primus motus
operans peccatū est in sensualitate ⁊ q̄

nis in sensualitate fit peccatus. non tñ
hoc mortale erit sed tñ modo veniale.
q̄ voluntas non habet p̄pletum domi-
nii super primos motus. qui sunt sen-
sualitatis. vt in illis actibz qui ex im-
perio voluntatis p̄cedunt. sed hñt in
eis dñm p̄pletū sicut est in illis acti-
bus qui nō p̄ imperiū ratiōis p̄cedūt
et tñ voluntas tales motus sensualita-
tis impedire p̄t et iō sunt p̄ctā venialia
Sicut autē talis motus primus
peccatū veniale triplici rōne. Primo. q̄
mouet ad illicitū. Secūdo q̄ sunt quo-
dammodo voluntarij non s̄m se. q̄ vt di-
ctū est non impediunt a voluntate Ter-
cio p̄pter delectatōem annexā. cū enim
aīa p̄t delectatōem p̄iungit creature.
obtenebrat et peiorat. sicut qñ p̄iungi-
tur deo illuminatur et meliorat. De hoc
triplici als duplici motu inordinato
sive p̄cupia sic dicit Alanus. Omnis
p̄cupiscibilitas ad illecebras est vitium
ex peccato. Omnis est motus p̄cupie
illecebris est peccatū ex vitio. Est autē
p̄cupiscibilitas p̄mitas qua quis pro-
p̄t ad peccandū. Concupia vero
d̄ ipse actus p̄cupiscendi. Aliqñ autē
ex p̄cupiscencia p̄cedit quidā motus
qui est circa delectatōem et circa arbi-
trij libertatē. vt qñ videns homo muli-
erem velit nolit mouet in hoc tñ nō de-
lectat. nec tñ talis motus p̄cupia sed
ad p̄cupiscenciā est. non illecebris. s̄
ad illecebras. et talis motus vitium est
ex peccato sed non est peccatū eo q̄ nō
est penes velle et nolle. Vñ omnis vitio-
sus motus originē habuit a peccatō pri-
mi peccati vel a peccato originali. alio-
quin vero primū motus sequit̄ delecta-
tio que est in illecebris et in p̄cupiscen-
tia. tunc enim p̄cupiscit homo et illece-
broso mouetur. et talis motus est peccatū
ex tali p̄cedens vitio. hoc alanus. S̄
intelligendū est sic q̄ delectatō sequit̄

primū motum si statim ei non resisti-
tur sed incaute in mentē voluit̄ est pec-
catum veniale. Si autē p̄senserimus
illi primo motui tunc nos dicim? sim-
pliciter peccatū operari. **D** Est
autē p̄sensus p̄pletus in cogitatōe qñ
mora voluntaria in mentis reuolutōe
accidit cogitationi p̄tinuans cogitati-
onem in p̄posito. sed declinans in ipsa
cogitatōe tanq̄ in finem p̄pter quem
dicim? p̄sensus in cogitatōem et delecta-
tionem peccatū efficere. q̄ licet acces-
sus et recessus cogitationū in mente
fit fortuitus et delectationis subsecutō
fit inuitabilis. tamen in cogitatione
morari vsq̄ ad nimiam reuolutōnem
et in delectatione vsq̄ ad longā oble-
tationem est in nostra voluntate. cū pos-
sim? nos in primo motu auertere men-
tem a cogitatōe nimia et delectatione.
Unde iheremie d̄. Usq̄quo morabū-
tur in te cogitatōes noxie. Ex hoc q̄
dicit morabunt̄ patet q̄ nō cogitatio
simpliciter. sed mora que accidit per
p̄sensem in cogitatione p̄pter delecta-
tionem reprehendit̄ et damnatur. imo
cogitatio veniens et impugnans vide-
tur esse occasio meriti. quando statim
ei resistitur. Unde beatus augustinus
in de verbis domini. Sunt qui res illi-
citas obuias cogitationibus suis ita
prosus abijciunt. vt nec in ipsis dele-
ctentur. Sunt qui delectantur et non
consentiunt. in quibus nondum per-
fecta est mors s̄ quodammodo incho-
ata. Si vero delectationi accedat con-
sensus. iam est mortis damnatio. Di-
citur etiam de concupiscencia et de mo-
tu sensualitatis in glosa magistri Fly-
colai de lyra super illo verbo. Omnis
qui viderit mulierem ad concupiscē-
dum eam et c. Videre absolute mulie-
rem non est malum. sed in quantum
ex ipso sequitur concupiscencia inte-

rioz et ista concupiscentia sic procedit qz primo ex aspectu mulieris causat concupiscentia in appetitu sensitivo. qui de sensualitas et preuenit actum rationis. et sic non est etiam peccatum veniale nec mortale. qz talis motus sensualitatis non est in potestate hominis et per dominum non peccatum sed retentio huius concupiscentie postquam accepta est bene est peccatum. Unde dicit beatus augustinus. Non est in potestate nostra quatenus visis non tangamur sed est in potestate nostra ea respicere vel acceptare et sic patet quod predictus motus sensualitatis non est peccatum sed est materia exercende virtutis. si ei resistat per rationem. si autem tenear per delectationem mortuosam absque sensu. tunc est peccatum veniale. si autem sequatur sensus in animo tunc est peccatum mortale etiam antequam exprimitur factio vel signo et ideo de tali concupiscentia que est sensus dicit saluator. iaz mechatus est eam in corde suo. hęc glossa. Unde cum pulsamur per illicitos motus siue sint naturales siue sensuales siue sint ex suggestionibus diabolicis procedentes repugnandum est illis. et non sentiendum ne in nostro mortali corpore propter tale sensum regnet peccatum. De hoc beatus gregorius. xxi. moralium. sic dicit. Habere me possessorem excelsorum conditor tenuit. si mens mea ante aspectum illius in infimis desiderijs tabescit. Sed sciendum est aliud esse quod animus de temptatione carnis patitur aliud vero cum per sensum delectationibus obligatur. plerumque enim cogitatione praua pulsatur sed remittit. plerumque autem cum peruersum quid respicit hoc intra semetipsum etiam per desiderium voluit. et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat cum eam pulsatur sed cum hac sibi per delectationem subiungat.

I Dinc etiam predicatoz egregius

dicit Temptationes non apprehendat nisi humana humana quippe temptatio est. qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes. qz nonnunquam illi circa ad animam veniunt. hoc vtrique ex nobis ipsis ex humanitatis corruptibilitate habemus. iaz vero demonica est non humana temptatio. cum ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit per concupiscentiam. se animus astringit. Dinc iterum dicit. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Peccatum quippe in mortali corpore non esse sed regnare prohibuit qz in carne corruptibili non regnare potest sed non esse non potest. Hoc ipsum namque ei de peccato temptari peccatum est. quo qz quod diu viuimus perfecte omnimode non caremus. sancta predicatio que hoc expellere plene non potuit ei de nostri cordis habitaculo regnum tulit. ut appetitus illicitus et si plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit saltem si in grediri non dominet. Hęc gregorius. Sancti namque cum carnis inordinatos motus in semetipsis surgere sentiunt viriliter resistunt qz temptationum moribus non peruerso succumbere sed bene resistendo resistere nouerunt. De talibus idem beatus gregorius. xxvi. moralium. exponens illud dictum Reges in solio collocat eternum sic ait. Boni sancti viri reges vocantur qz plati cunctis moribus carnis modo luerie appetitum frenant. modo auaricie estum tpeant. modo gloriæ elationis inclinant. vel suggestiones liuoris obruant. modo ignem furoris extinguunt. Reges sunt ergo. qz temptationum suorum moribus non sentiendo succubunt sed regendo preesse non erunt. qz igitur ab hac potestate regimini ad potestate transeunt retributionis dicat recte Reges in solio collocat in eternum semetipsos enim regendo ad tempus fa

rigari sunt. sed in erectōnis interne so-
lio in eternū collocant. et eo illic acci-
piūt alios digne iudicare. quo hic ne-
sciūt sibi metipsis nequiter peccare. hxc
greg. Unde resistendū est in motibz et
cogitationibz prauis. nec eis assentiē-
dum est. Nam dñs ad hoc hortat p̄ysa-
iam dicentē. Auferte malū cogitatio-
num vestrarū ab oculis meis. non dicit
malas cogitatioes. sed malū cogitatio-
num. hoc est sensum prauū iniquū et
peruersum. qz quotiens malis cogitatio-
nibz assentimus et in eis delectamur to-
tiens deū offendimus et ab ipso sepa-
mur. iuxta illud sapie. Peruerse cogi-
tationes separent a deo. et dicunt puer-
se cogitatioes qz peruertunt mentes ho-
minū et deturpant cor eius et deducūt
eum non solū ad turpia verba. verū etiā
ad turpia opera. qz dū voluptas in co-
gitatione non reprimūt in actione dñā
tur. Unde si malis cogitationibz om-
nino carere non valemus. saltē eis nō
assentiamus. nec eis delectemur. quia
nullus in eo peccat qd vitare non pōt
Unde dicit augu. Non ergo nocet sen-
sus vbi nō est assensus. qz cogitatioes
non de re de qua surgūt. sed ex affectu
quem gignunt iudicande sunt. Nihil
enī interest quale illud sit qd cogitat.
sed qualis affectus ex ipsa cogitatione
sequatur. qz cogitatio mentē nō pol-
luit vbi delectatio per prauū assensum
assentiam non corrumpit. Unde di-
cit beatus augu. Temptatio cui non
assentitur non est peccatū sed materia
excitandē virtutis. Ergo necesse ē vt
p̄ malas cogitatioes temptemur. quia
dicit quedā glosa. Gloriosius est non
cōsensisse q̄ non temptari potuisse. sz
caueamus nobis et caute ambulemus
ne per assensum in temptatōem intrea-
mus. s̄m qd dominus nos ammonet
dicens. Vigilate et orate. ne intretis

in temptationem. **Filius.**

Affecto etiam scire occasiones et
temptationum per quas oriuntur tem-
ptationes.

Capitulum II. **Pater R**

Scire debes fili

qz magnam occasionem dant
ipsis temptamentis quinque sensus cor-
poris. inter quos maxime visus est no-
civus et periculosus. qz prima causa con-
cupiscentie carnalis est intuitus ocu-
lorum incautus. De hoc dicit ysidorus.
Prima causa fornicationis. tela sunt
oculorum. secunda verborum. sed qui nō ca-
pitur oculis potest verbis resistere. qui
etiam delectatōem refrenat libidino-
se suggestionis non transit ad assensum
libidinis. et cito resistit operi qui ritul-
lanti se non accommodat delectatōni
Durius etiam impugnat qui vsqz ad
assentiōem temptat q̄ is qui sola sug-
gestionem p̄ additionem carnis temptamē-
tis sollicitat. hxc ysidorus. Qd aut per
quinque sensus fit introitus vitiorū ad
animā. dicit de hoc beatus ihero. Per
quinque enim sensus quasi per quasdam
fenestras vitiorū ad ipsam est introitus
Nam sensus corporis sunt quasi sine ra-
tione currentes. anima igitur in modū
aurige retineat frena currentium. hxc
ihero. Anima namqz cū sit invisibilis
rebus corporeis non tangit delectatōne
sed inherens corpori per sensus exteri-
ores que foris sunt respicit. in respiciē-
do concupiscit. et persequens etiam nō
nunqz in peccati delectatōnem cadit.
nam callidus hostis humani generis
cū ab effectu operis expellitur secreta
cordis per malas cogitatioes polluere
molit. Qd beatus gregorius. xxi. mo-
ra. tangit sic dicens. Cum sit invisibilis
anima nequa q̄ corporeis rerū de-
lectatione tangit. nisi qz inherēs quasi

B. I.